

Nationalverband der katholischen
technischen Schulen.

Lehrplan Geschichte.

Antwerpen: Plantyn, 1960.

Georg-Eckert-Institut BS78

1 223 232 7

NATIONAAL VERBOND
VAN HET
KATHOLIEK TECHNISCH ONDERWIJS [2]

LEERPLAN GESCHIEDENIS

Georg-Eckert-Institut
für internationale Schulbuchforschung
Braunschweig

SB -Bibliothek-
32629

1960

Uitgeverij PLANTYN p.v.b.a. ANTWERPEN

TECHNISCHE SCHOOL**Alle sectoren**

Dit leerplan werd opgesteld op basis van de volgende referentielessentabellen, overgenomen van de Ministeriële Onderrichting T.O. - Z. 31 :

<i>Nijverheidsonderwijs :</i>	1 ^e jaar: 1 uur per week
	2 ^e jaar: 1 uur per week
	3 ^e jaar: 1 uur per week
<i>Vrouwelijk Onderwijs :</i>	1 ^e jaar: 2 uren per week
	2 ^e jaar: 2 uren per week
	3 ^e jaar: 1 uur per week
<i>Landbouwonderwijs :</i>	1 ^e jaar: 1 uur per week
	2 ^e jaar: 1 uur per week
	3 ^e jaar: 1 uur per week
<i>Handelonderwijs :</i>	1 ^e jaar: 2 uren per week
	2 ^e jaar: 2 uren per week
	3 ^e jaar: 1 uur per week

3

7-16(1,60)2

PEDAGOGISCHE RICHTLIJNEN

A. HET DOEL VAN HET GESCHIEDENISONDERWIJS

I. De Geschiedenis moet een middel zijn *ter bevordering van de cultuur*. Zij moet een voldoende gerijpte en blijvende kennis bezorgen van de grote geschiedkundige feiten : godsdienstige, politieke, sociale en economische.

Deze kennis is onontbeerlijk voor het begrip van de hedendaagse gebeurtenissen op alle gebied : zij maakt het mogelijk een dagbladartikel op een verstandige manier te lezen, een geschiedkundige of sociale film kritisch te bekijken, een radio-causerie te begrijpen.

II. Het geschiedenisonderwijs moet het oordeel vormen en het redeneervermogen soepel houden. Zonder daarom diepgaande kennis te vereisen, leidt het, door de stof die het bestrijkt en van meet af aan tot het *vormen van de kritische zin*, die meer dan ooit nodig is ten aanzien van de in sloganvorm opgediende „wetenschap” en van al wat moet dienen tot „wijsmakerij”. Een degelijke kennis van de Geschiedenis *werkt haastige veralgemeningen tegen* ; zij geeft *de zin van het betrekkelijke en van het onzekere* ; zij draagt er toe bij *de wijzen van zekerheid en de verschillende graden van toestemming te toetsen* ; zij leert *de kenmerken van de waarachtigheid schatten*.

III. De systematische studie van instellingen, economische en sociale stelsels vereist een geestesrijpheid die de leerlingen niet bereiken in het lager secundair onderwijs. Deze stof wordt dan ook *ex professo* onderwezen in de volgende jaren : „staathuishoudkunde”, „sociale wetgeving”, enz...

Nochtans moet de leerling *er op voorbereid zijn* door het Geschiedenisonderwijs van de eerste drie jaren.

B. DE METHODE

I. Het leerplan is hetzelfde voor al de scholen van het katholiek technisch onderwijs.

Voorzeker moet, op dat peil, het leerplan nog niet verschillen naargelang het type van school: handelsschool, landbouwschool, mechanica, enz... Maar het kan worden genuanceerd volgens de streek en het type van school: daarom werd vermeden de inhoud van tal van hoofdstukken omstandig te beschrijven.

De voornaamste moeilijkheid komt voort uit het feit dat in de eerste twee jaren de meisjes twee en de jongens maar een lestijd krijgen per week. Men moet bijgevolg het leerplan zeer soepel houden: wij menen hierin geslaagd te zijn door de „aanvullende thema's" (cfr. infra).

II. *Het voorwerp van de Geschiedenis.*

1. Wij beschouwen de Geschiedenis niet als een opsomming van veldslagen, diplomatieke handelingen, en data. Wij menen evenwel dat een bepaald kader waarin de politieke geschiedenis past nodig is om de leerlingen *de zin voor perspectief* in de tijd en in de ruimte te doen verwerven en hen *de evolutie van het leven der mensheid te doen begrijpen*.

Maar nooit mag het kader het geheel overwoekeren: het ware voorwerp van de geschiedenis zijn de mensen, van wie men heeft gezegd, dat „zij niet in de geschiedenis treden". Het leven van de mensen, hun persoonlijk, familiaal, professioneel en godsdienstig leven, alsmede het leven der menselijke gemeenschappen bij ons en van gans de wereld.

2. De Geschiedenis mag noch uitsluitend noch hoofdzakelijk regionaal gezien worden: de geschiedenis van één streek schakelt zich in in de Geschiedenis van België, die slechts kan begrepen worden in het kader van de universele geschiedenis.

Nochtans kan de aandacht levendiger zijn zo men enkele lokale of regionale gevallen behandelt, die er trouwens toe bijdragen bepaalde veralgemeningen te nuanceren.

3. Wij hebben gemeend de grote beschavingen van de Oudheid niet te kunnen weglaten. De plaats die daarvoor werd voorbehouden is evenwel klein : het voornaamste voorwerp van het leerplan moet België blijven, gezien in het kader van de algemene geschiedenis. De politieke en godsdienstige geschiedenis van deze beschavingen zal bijgevolg zeer kort samengevat worden, maar men zal daarbij meer de nadruk leggen op de kenmerken en de getuigen van deze beschavingen.

III. *De politieke kaders.*

Wij hebben de grote traditionele indelingen behouden. Zij moeten uitsluitend dienen als kader voor de studie der beschavingen : men moet zich derhalve beperken tot het essentiële, tot wat werkelijk „een kader” uitmaakt en de overvloedige details weglaten. Het is vanzelfsprekend dat men deze kaders op een levendige wijze en altijd met behulp van kaarten aan de leerlingen moet voorstellen.

IV. *Het leven der mensen.*

De lessen die volgen op het politiek kader, zullen aan de mens worden gewijd. Maar het beeld dat men wil schetsen moet steeds in het kader passen : de leerlingen moeten steeds de politieke samenvatting en de kaart voor ogen hebben ; men moet er dikwijls naar verwijzen door het onderwerp van de les zelf, door de teksten, de illustraties en door al de getuigen die in dit kader geleefd hebben.

V. *De aanvullende thema's.*

1. Enkele onderwerpen worden voorgesteld : *er zijn er nog andere.*

2. Zij zijn vooral geschikt voor de scholen die over twee lestijden per week beschikken.

3. Sommige van deze thema's schakelen zich als vanzelf in een wel bepaalde periode in. De meeste onder hen passen voor alle perioden. Men kan ze enkel in één periode behandelen en

er op terugkomen telkens wanneer men een nieuwe periode behandelt. Men kan ze ook retrospectief behandelen en meerdere perioden overschouwen. Zo komt men er toe een overzicht te geven van de politieke kaders. Deze manier van werken heeft dan nog het voordeel vlugger en levendiger te zijn; zij toont beter de ontwikkeling van de geschiedenis aan.

Het past in dit verband eraan te herinneren *dat elke methode zeer soepel moet blijven en nooit tot een „systeem” mag ont-aarden.*

4. De scholen met één lestijd per week kunnen in deze thema's suggesties vinden om het voorwerp van een les concreet te benaderen of ook voor een algemeen overzicht, enz...

5. Sommige thema's worden beter behandeld door specialisten in een conferentie buiten het leerplan om. Zo bijvoorbeeld: de Schriftuur, de Bibliotheken.

VI. *De didactische middelen.*

Het is noodzakelijk dat de leerkracht over een rijke documentatie beschikt: geschiedenisonderwijs geven zonder documenten is even onmogelijk als te leren monteren zonder gereedschap of te leren naaien zonder stof. *'t Is met deze documenten, en daarvan uit, dat een levendige les dient opgebouwd*: concrete feiten van de grote of de „kleine geschiedenis”, teksten, kaarten, stilstaande films of diapositieven, enz... Maar altijd concrete, authentieke en afdoende getuigen.

Hier staat nochtans de leerkracht een dubbel gevaar te wachten: zich vergenoegen met droge opsommingen en referenties die alleen maar onbelangrijke en weinig aantrekkelijke noties bevatten; ofwel een bepaald onderwerp volledig uitdiepen, hetgeen wel zeer interessant is, maar wat de grenzen van een algemene leergang te buiten gaat. (Wij bedoelen hier, bij voorbeeld, een thema over Kunst, Letteren of Technieken).

Bij wijze van herhaling, ten slotte, kan men een - waardevolle - historische film op het doek brengen, een museum, een stad of een streek bezoeken. Deze projectie of deze bezoeken kunnen terzelfdertijd een ander doel hebben (artistiek, technisch, enz.):

't is een voortreffelijk middel van samenwerking onder de leerkrachten.

VII. Noodzakelijkheid van samenwerking

1. Samenwerking onder de leerkrachten.

De geschiedenis bereidt voor tot de lessen in de staathuishoudkunde, sociale wetgeving, enz... Maar een meer onmiddellijke samenwerking is wenselijk en mogelijk: de geschiedenis en de aardrijkskunde zijn dicht aan elkaar verbonden en leven onder één dak; de kunsten, de letteren, de wiskunde, de wetenschappen en de technische vakken hebben hun geschiedenis. De Godsdienst heeft zijn geschiedenis. Bij het onderwijs in deze vakken dient men met de geschiedenisleraar(rares) een regelmatige samenwerking te organiseren die overigens de ploeggeest zal versterken.

Wij kunnen dit onderwerp hier niet volledig behandelen. Laten wij ons beperken tot het aanhalen van enkele voorbeelden. Wanneer men, in het geschiedenisonderwijs, de oude beschavingen bestudeert, zou de leraar Nederlands met zijn leerlingen uittreksels uit de oude letterkunde in een goede vertaling kunnen behandelen. En waarom zou de leraar Nederlands als spreekoefening niet een geschiedkundig onderwerp voorstellen dat de leerling zou instuderen met behulp van documenten door de geschiedenisleraar(rares) verstrekt?

De samenwerking met de godsdienstleraar(rares) lijkt ons volstrekt noodzakelijk wanneer het er om gaat in de cursus geschiedenis godsdienstige leerstelsels uiteen te zetten. De geschiedenisleraar(rares) is niet noodzakelijk een godgeleerde en de geschiedenisboeken bezitten op dit gebied niet steeds de vereiste nauwkeurigheid.

2. De medewerking van de leerlingen.

De leerlingen, tot medewerken aangezet, zullen vaak een overvloed van werkmateriaal meebrengen: dagbladartikels, knipsels uit geïllustreerde bladen, reclamefolders, enz. Wij moeten hen aanmoedigen en dus de documenten die waarde hebben gebruiken; wij moeten hun kritische zin vormen door

aan te duiden waarom andere „documenten” slechts behoren tot het rijk van de fantasie ; wij moeten ook hun kunstzin vormen door elke „reproductie”, die niet getuigt van goede smaak, te weren.

VIII. *De bronnen* (1e les van het eerste en tweede jaar).

Het komt er niet op aan de leerlingen in te wijden in het kritisch onderzoek der bronnen, maar hun te doen inzien dat het verkeerd is geloof te hechten aan het gedrukte woord alleen maar omdat het gedrukt is. Niet door één enkele les zal men de kritische geest van de leerlingen ontwikkelen en verfijnen : men zal er dikwijls op terug moeten komen. De gelegenheden daartoe zullen niet ontbreken.

IX. *Opmerking.*

Wij hebben de onderwerpen genummerd : we deden het alleen om de uiteenzetting van het leerplan duidelijker te maken en om een zekere verhouding aan te duiden. Er is daar niets bindends aan : dit leerplan, zoals al de overige, is een referentie-leerplan.

LEERPLAN

GESCHIEDENIS VAN BELGIE IN HET KADER VAN DE ALGEMENE GESCHIEDENIS

Eerste jaar

Tot einde XIVE eeuw

1. De bronnen : ongeschreven - geschreven.
Het begrip tijd : tijdvakken - tijdperken.
2. De voorgeschiedenis : overblijfselen in België en in andere landen.
3. De Keltische beschaving vóór de Romeinse verovering.

4. *De algemene indeling der Geschiedenis.*
Deze wordt chronologisch en geografisch besproken, uitgaande van feiten gekend door de leerlingen : in het bijzonder die uit de Gewijde Geschiedenis voor de Oudheid, en die uit de Geschiedenis van België voor de overige tijdvakken.
5. Egypte.
6. Mesopotamië en Perzië.
7. Syrisch-Palestijnse gang.
De Feniciërs en hun koloniale uitbreiding.
De Hebreërs en de verspreiding van de Joden.
- 8-9. De Kretenzers en de bewoners van Mykene.
De Hellenen.
- 10-11. Rome.
De Romeinse veroveringen.
Het christendom.
- 12-13. De verovering van Gallië.
De romanisering van België : voornaamste factoren.
Vooruitgang ingevolge de Romeinse invloed.
14. De invallen in het westen.
De Franken in België.
Verval van het Westromeinse Rijk.

Geschiedenis van Europa, van de val van het Westromeinse Rijk af tot einde XIVE eeuw.

15. Voornaamste politieke en godsdienstige gebeurtenissen.
16. De Merovingers in Gallië.
Verspreiding van het Christendom in Europa.
Kerstening van België.
17. Het Oostromeinse Rijk tot in de 15e eeuw.
18. De Islam.
De Arabische veroveringen.
De Australische beschaving.

19. De Karolingers.
De Karolingische renaissance.
20. De verbrokkeling van België door en na het Verdrag van Verdun.
De invallen van de Noormannen en van de Hongaren.
21. Het leenstelsel : ontstaan, en ontwikkeling.
De heerlijkheid.
De Kerk en het leenstelsel.
22. De Kruistochten (vooral 1e en 4e), oorzaken en gevolgen.
- 23 tot 26. Het platteland in de middeleeuwen.
Burchten en abdijen.
Dorpen : lijfeigenen en edelen.
Economische en sociale ontwikkeling : aangroei van de bevolking, trek naar de steden, verwerven van de persoonlijke vrijheid.
De steden : jaarmarkten - koopmansgilden
ambachtslieden (corporaties en broederschappen).
De Gemeenten : (keuren van Hoei, Geraardsbergen, van Albrecht van Cuyck, enz.).
Uitbreiding van de privilegiën tot het platteland (Wet van Beaumont, enz.).
Verenigingen van gemeenten (hanze, liga...).
Ambachten en vrijheden (b.v. de keure van de Naamse Smeden, enz... .
De internationale Handel (Venetië, Brugge...).
Maatschappelijke en politieke conflicten.
27. Het godsdienstig leven.
Godsdienstige gevoelens en gebruiken.
Sacramenten, devoties, feesten, pelgrimstochten.
De werken van Liefdadigheid.
- 28-20. De beschaving.
30. Overzicht : technische vooruitgang,
wijziging in de maatschappij,
politieke ontwikkeling.

Tweede jaar

Van het einde van de XIVE eeuw tot 1815

1. Hoe leert men het verleden kennen ?
  - a) Bronnen : a. geschreven
b. monumenten
c. overlevering en legende : wat ze aanbrengen voor de kennis van het verleden.
  - b) Geschiedkundige werken : boeken, pers, enz... hun waarde, noodzaak van de kritiek : concrete voorbeelden.
2. a. *Herhaling van de grote indeling der Algemene Geschiedenis.*
b. *Indeling van de Geschiedenis van België.*

A. Overgangperiode tussen de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijden van het einde der XIVE eeuw af tot het midden der XVIe eeuw.

- 3-4. Voornaamste politieke en godsdienstige gebeurtenissen.
  - a. in de wereld,
  - b. in de Nederlanden.
5. De technische uitvindingen verbeteringen (zeevaart, krijgskunde, enz.).
6. a. Aardrijkskundige ontdekkingen : Afrika, Amerika, de eerste reis rond de wereld.
b. Ontdekking van beschavingen : Azteken, Inca's, enz.
7. De kolonisatie : doeleinde - methoden - resultaten.
8. a. Antwerpen in de XVIe eeuw.
b. Ingrijpende veranderingen in de nijverheid. Nieuwe takken van nijverheid. Fabrieken. Maatschappelijke gevolgen.

9. Boekdrukkunst en verspreiding der gedachten :
  - a. vroeger handschriften,
  - b. nieuwe technieken : papier en drukkunst.
10. Het humanisme : kenmerken,
voornaamste vertegenwoordigers.
Christelijk humanisme en heidens humanisme.
- 11-12. De kunst op het einde van de middeleeuwen.
De Renaissance : in Italië,
in de Nederlanden,
in de overige landen.
- 13-15. De Hervorming : a. oorzaken,
b. Luther,
de Wederdopers,
Calvijn,
c. het Anglicanisme.
De Contra-reformatie (politieke en godsdienstige).
De Hervorming en de Contra-reformatie in België.
Godsdienstige toestand.

B. Van het midden der XVIe tot het begin der XVIIIe eeuw.

- 16-17. a. De godsdienstoorlogen en het absolutisme.
Politieke en godsdienstige gebeurtenissen in de wereld.
b. Grote eeuw en ongelukseeuw.
c. Ontstaan en ontwikkeling van de Grondwettelijke Monarchie in Engeland.
18. a. Het platteland en de steden in de Zuidelijke Nederlanden tijdens de 17e eeuw.
b. De uitwijking.
19. Het Colbertisme, navolging en terugslag.
20. Economisch en maatschappelijk leven in de Zuidelijke Nederlanden gedurende deze periode.
21. Wetenschappen en Schone Kunsten in de Zuidelijke Nederlanden.

C. Van het begin van de XVIIIe eeuw af tot 1815.

22. Politieke en godsdienstige gebeurtenissen
  - in de wereld
  - in de Zuidelijke Nederlanden.
23. Industriële ontwikkeling en bloei van de handel.
  - Kanalen en wegen.
  - Bloei van de landbouw.
  - De Kunst.
- 24-25. De hervorming van Jozef II.
  - De Brabantse Omwenteling : de oorzaken - de strekkingen - de oorzaken van de mislukking.
  - De Luikse Omwenteling.
- 26-27. a. De Franse Revolutie en het Keizerrijk.
  - De Franse overheersing.
  - b. Godsdienstige, maatschappelijke en economische toestanden in België.
28. *De kaart van Europa na de val van Napoleon.*
29. *Herhaling: voornaamste data die te onthouden zijn van de Oudheid af tot de XIXe eeuw.*

Derde jaar

Van 1815 tot op heden

1. *Grote indelingen van de Algemene Geschiedenis en van de Belgische Geschiedenis.*

A. Van 1815 tot 1914.

- 2-3-4. Voornaamste politieke en godsdienstige feiten in de wereld.
  - Politieke evolutie der voornaamste Europese landen en hun onderlinge betrekkingen.
  - Toenemende belangrijkheid van de Verenigde Staten en van Azië.
  - Grote ontdekkingen.
  - Koloniale expansie.

5. België onder de Hollandse heerschappij.
Uitbreiding van de nijverheid (John Cockerill...).
Ontwikkeling van de landbouw.
Grieven tegen het bewind van Willem I.
Eendracht van de partijen tegen de koning.
  - 6-7-8. De Omwenteling van 1830.
België, grondwettelijke en parlementaire Monarchie.
Grondwet van 1831.
Dood van Leopold I.
Regering van Leopold II. Troonsbestijging van Albert I.
  9. Leopold II en Kongo.
  - 10-11. De industriële ontwikkeling :
- technisch - economisch - sociaal gezien
- in de wereld en inzonderheid in België.
  - 13-14. Ontvoogding van de arbeiders en sociale evolutie in
in de wereld en in België.
Het socialisme.
De christelijke democratie.
De technische vooruitgang.
  15. De politieke ontwikkelingsgang in de wereld, en het
Algemeen Stemrecht.
  - 16-17. De partijen in België.
De schoolkwestie.
De taalkwestie.
- B. Van 1914 tot op heden.
18. De eerste wereldoorlog.
  - 19-20. De wereld tussen de twee oorlogen.
De totalitaire staten.
  - 21-22. De tweede wereldoorlog.
De naoorlogse periode.
  - 23-24. België, van 1918 tot op heden.
Godsdienstige, economische en sociale toestand.
Politieke ontwikkelingsgang. Albert I. - Leopold III. -
Boudewijn I.

- 25-26. Het internationaal leven.
 De Uno of Organisatie der Verenigde Volken.
 Wording van Europa.
 Ontwikkelingsgang van het kolonialisme.
 De onderontwikkelde landen.
27. Kunsten en Letteren.
28. De grote figuren van de Belgische geschiedenis.
- 29-30. Synoptisch overzicht van de Geschiedenis.
 Het huidig humanisme.
- a. De moderne technieken.
  - b. De cultuurmachten : sport, boeken, radio, T.V., bioscoop, enz.
  - c. Noodzakelijkheid en voorrang van het zieleleven.

ENKELE AANVULLENDE THEMA'S

I. *Beschavingen*

Aanvullende lessen over de bestudeerde beschavingen.

De niet bestudeerde beschavingen (b.v. de beschavingen van het Verre Oosten).

De opgravingen.

Voorbereiding tot het bezoek aan een museum - een stad.

Het schrift.

De bibliotheken : boeken en handschriften.

De oude literaturen.

Egypte : vertelsels en fabels.

Mesopotamië : voorschriften van Hammoerabi, legende van Gilgamesh.

Israël : Bijbelse verhalen of gedichten.

Griekenland : Ilias, Odyssee.

Rome : volksliteratuur.

Middeleeuwen : heldendichten - dierenepos - geestelijk drama - volks-
 toneel, kronieken.

II. *Gezinsleven en sociaal leven*

Ontwikkeling van de slavernij.

Het gezin.

De woning.

De kleding.

De voeding.

De opvoeding en het onderwijs.

De ambachten.

De landbouw.

Geschiedenis van een nijverheidstak.

De sport.

Het toneel.

Andere openbare of private vermaken.

Maten en gewichten.

De tijd: indelingen en maten.

Men kan ook, als synthese, een beschrijving geven van het „dagelijks leven”, in een bepaald tijdperk, in de stad of op het platteland.

III. *Reizen en vervoer*

De reizen: de wegen, de reizigers - de vervoermiddelen - de etappen - de gevaren van de reis, enz.

De pelgrimstochten: redenen - plaatsen - de grote pelgrimswegen - de invloed van de pelgrimstochten - huidige getuigen van oude pelgrimstochten.

De grote handelswegen in de Oudheid - in de Middeleeuwen.

Briefwisseling.

Reizigersverhalen.

Ontdekkingsreizigers.

Missionarissen.

Koloniestichters.

IV. *De geschiedenis door plaatselijke of gewestelijke getuigen.*

Oorsprong van sommige plaatsnamen.

Oorsprong van sommige familienamen uit de streek.

Geschiedenis op grond van overblijfselen uit de streek:

oude huizen,

ruïnes, kerkhoven

en begraafplaatsen,

oude wegen... enz.

Geschiedenis op grond van legenden en folklore.

Geschiedenis op grond van het volkslied.

Verdwenen dorpen.

Bekende figuren uit eigen streek.

Beroemde personages die een bepaalde streek bereisd hebben.

V. *Staatkundige geschiedenis*

Een zeker aantal feiten van staatkundige of militaire aard kunnen natuurlijk ook hun plaats vinden op deze lijst. Wij vermelden er enkele:

De wijze waarop de legers gerekruteerd werden.

De militaire dienstplicht.

De vertegenwoordigende regeringsvormen.

De taalgrens in België.

Belastingen en douanerechten.

Enz... Enz...

